

Katerim gospodarjem so se darila priznala, je tudi uže objavljeno bilo; ni tedaj drugega govoriti, nego o stvari sami.

Res je gorenjska stran Kranjske dežele po naravi svoji jako sposobna za uspešno živinorejo, a treba je bilo, z žlahno živino zboljšati domači goveji rod, ki je zmes raznovrstnih govejih plemen, Muricodolskega, Marijodvorskega in celo tudi rujavega Švajcarskega (Schwyzerbraunvieh).

Da je pa sl. kmetijska družba pravo zadela, ko je odločila za Gorenjsko za požlahnavanje govede Belansko-Pincgavsko plemo, prepričal sem se pri tej razstavi do dobrega. Ne le, da uže dokaj kmečkih gospodarjev odgojuje prav lepe čistokrvne Belanske in Pincgavske krave in tudi bike, ampak tudi domača živina križem plemenjena z Belansko kaže lepe telesne oblike. Tudi to se je moglo zapaziti, da je živina Belanska in pa domača po Belanski požlahnena prav povoljno rejena. Slišal sem od vseh strani, da ta živina zelo rada je in se pri mesu dobro obdrži. O zadostljivosti Belanske živine, to je, da o klaji ni zbirčna in kočljiva, so vsi lastniki edini; da je pa ta lastnost velike važnosti, kdo bi mogel to zanikavati? Tudi o dobroti za molžo sem slišal marsikoga prav povoljno izrazivati se, kakor sem se tudi jaz sam s kupljenimi izvirnimi Belanskimi kravami prepričal. Prav sedaj je leto in dan, kar sem jih dobil iz Belanskega, tedaj morem sedaj zanesljivo poročati o množini letne molže.

Ena prvesnica (2½ leta stara) dala je, čeravno je še le po Božiču teletila, do sedaj 1897 litrov mleka, — druga, ki je dosedaj 2krat teletila, 2495, — tretja pa, ki je dosedaj 5 telet imela, 2693 litrov.

Pomisliti pa je treba, čeravno so take številke gotovo jako povoljne pri navadnem krmenju — seno srednje dobrote in malko otrobov in soli — da je morala ta živina, doma v hladnih planinah, privaditi se vročega tukajšnjega poletja. Ona tudi dolgo časa molze, tako, da skoro še le v 9. mesecu brejosti jenja molziti — hvalevredna lastnost, ki se pri naših domačih kravah, pa tudi pri Muricodolkah in Mariadvorkah zelo redkokrat nahaja.

Našel sem pa tudi pri naši živinoreji nekatere pomanjkljivosti, katerih ne smem zamolčati, vsaj gré za zboljšanje; dokler pa niso znane slabosti, jih tudi ni mogoče odpraviti. Marsikatera žival bila je za pleči nekoliko prazna, zato naj pazijo umni živinorejci, da zbirajo za plemenske bike take junce, ki so v tem telesnem delu popolnoma hvalevredni, to je, polnega zapplečja. Prav tako naj se preveč vsedlane živali po mogočnosti izključujejo od plemenstva.

Kakor nerad, vendar ne smem zamolčati, da mi je hudo delo, ko sem videl nekega telesno prekrasno stvarjenega bika, umazanega do kolen in beder. Snažnost je gotov pomoček k uspešniši živinoreji, in na to ne bi smeli naši živinorejci nikdar pozabiti, prav za prav še le se učiti.

Zakaj dandanes slovi sicer geografično mala Švajca po svoji živinoreji? Ali so res morda ondi kmetje od narave tako izvrstno bistroumni? Ne! Učili so se; njih vlada skrbela je, da so jih razumni možje podučevali, kako se ima raynati z živino, kako jo krmiti, kakošno izbirati za plemo itd. Vsega tega ni še bori kranjski kmet dobil in zato ne smemo biti preostri sodniki, sicer morali bi druge kroge obsoditi in ne kmetov.

Sl. kmetijska družba naj nadaljuje srečno pričeto svoje delo in ker je po izkušnjah dokazano, da še le v 6. rodu se vsa kri iz živine v živino tako prelije, da se dospe do popolne zboljšave domače živine, naj toraj ona skrbi, da bo visoko c. k. ministerstvo vsaj še kakih

10 let delilo subvencije za nakupovanje žlahne plemenske Belanske živine; ko bi pa ministerstvo ne hotelo nadaljevati svojih podpor toliko časa, naj deželni zbor te prevažne podpore ne pozabi privoliti, ki edina bo dovedla kranjske gospodarje do boljšega blagostanja.

Merodajni krogi pa naj tudi ne zabijo, da le v rokah res razumnega in izvedenega moža more sleherno opravilo povoljno razvijati se, tako tudi živinoreja, toraj naj skrbijo tudi za zdrav primeren pouk živinorejcem!

## Poročilo o prvi dolenski kmetijski razstavi v Novomestu.

Spisal Anton Derganc.

Z ozirom na priznani veliki vpliv, ki ga imajo javne razstave kmetijskih pridelkov in vsega tega, kar je z njimi v zvezi, na napredek kmetijstva, je kmetijska podružnica novomeška v svojem občnem zboru 18. avgusta t. l. sklenila, da naj bi se osnovala premakljive kmetijske razstave, ki bi se potem vsako leto vrstile v Novomestu, v Krškem in v Metliki, kar se je uže leta 1877. dne 4. aprila v občnem zboru sicer sklenilo, zarad elementarnih neugod pa, od katerih bila je naša Dolenjska zelo obiskovana, do letošnjega leta ne izpeljalo. — Kmetijska podružnica je izvolila za letošnji razstavni kraj Novomesto in odločila za razstavne dneve 2., 3. in 4. oktober, ob enem pa tudi imenovala razstavni odbor in sodnike zastran razpisanih daril.

Tudi Krška kmetijska podružnica je imenovala svoje ude za razstavni odbor in sodnike, za Metliško podružnico, katera je uže po smrti Homača, bivšega predsednika te podružnice brez načelnika, sta imenovala prva dva razstavna odbora te ude.

Razstava se je vršila v prostorih prvega narodnega doma v Novomeški čitalnici, katero je gosp. predsednik čitalniškega društva razstavnemu odboru radovoljno prepustiti blagovolil.

Razstavo otvoril je 2. oktobra dopoldne ob 10. uri c. kr. okrajni glavar gosp. Jožef Ekel, katerega imenoval je c. kr. deželni predsednik velečastiti gospod Winkler svojim namestnikom, ker njemu samemu ni bilo mogoče pri razstavi navzočemu biti zarad obravnav v deželnem zboru. 4. oktobra ob 12. uri opoldne zatvoril je zopet gosp. okrajni glavar razstavo.

C. kr. kmetijska družba v Ljubljani bila je zastopana po gosp. Rih. Dolencu, vodji deželne sadje in vinorejske šole na Slapu.

2. oktobra predaval je gospod vodja Dolenc o vinoreji in o važnosti sadjereje, osobito za našo Dolenjsko v krasnem govoru, in gosp. predsednik razstavnega odbora Anton Ogulin o moštnih in vinskih preiskavah in 3. oktobra o trtni uši.

Za darila odločil je razstavni odbor častne diplome 1. in 2. reda in pohvalna pisma. Prve delila je c. kr. kmetijska družba, druge podružnica novomeška, ker je bilo Novomesto prvi razstavni kraj in načelnik razstavnega odbora.

Razstavnemu odboru načelnik je bil gospod Anton Ogulin, namestnik načelnika kmetijske podružnice novomeške; — udje temu odboru pa so bili: za kmetijsko podružnico novomeško: Franjo Pintar, posestnik, Florijan Skaberne, posestnik, Anton Derganc, tajnik, — za kmetijsko podružnico krško: Janez Kuavs, vikar v Krškem, Fr. Gregorič, posestnik v Krškem, — za kmetijsko podružnico metliško: Franjo Kastelic stareji, in Franjo Kastelic ml., oba kupca v Novomestu.

Sodnji zastran razpisanih daril je bil načelnik: gosp. Rihard Dolenc, vodja deželne sadje in vinorejske



šole, — udje pa so bili gg.: M. Fahrner, oskrbnik raške grajščine, Fr. Gregorič, Franjo Kastelic ml., Fr. Kastelic star., Oswald Schwarzer.

### Razklad I.

#### Vina.

V ta razklad so poslali: Baron Gagern, grajščina Mokrice: navadno vino 1875, črno vino 1879, zelenika 1879, Izabela 1880, — Martin vitez Hočevan, posestnik v Krškem: belo vino 1872, 1877, 1879, — Viljem Pfeifer, posestnik v Krškem, deželni in državni poslanec: belo vino 1868, 1875, 1876, 1879 dve vrsti, — Ivan Pfeifer, posestnik v Krškem: črno vino 1879, — Ivan Knave, vikar v Krškem: belo vino 1875, 1879, črno vino 1880, — Jože Wester, oskrbnik Radelske grajščine: belo vino 1879, — J. Lenk iz Raške grajščine: belo vino 1878, 1879, črno vino 1880, — Franjo Gustin, kupec v Metliki: belo vino 1875, 1877, — Fr. vitez Langer iz grajščine Breitenau: tri vrste belega vina, — Ervin grof Auersperg: belo vino 1877—1880, črno vino 1879, — grof Anton Barbo, vino iz subih jagod 1875, 1879, belo vino 1879, črno vino 1879, — dr. Jožef Sapan, odvetnik v Ljubljani, črno vino 1879, — Fr. baron Wampold iz grajščine Hmelniške: belo vino dve vrsti 1877, 1878, 1879, tri vrste 1880, črno vino 1878, 1879, — Franjo Pintar, posestnik v Novomestu: dve vrsti belega vina 1879, dve vrsti črnega 1879, — deželna vinorejska šola na Slapu: Rizling 1877, 1879, Rulandec 1880, Burgunder 1880, — Franjo Gregorič, posestnik v Krškem: dve vrsti belega vina 1879, — Ana Jelenc, posestnica v Bršlinu: belo vino 1879.

### Razklad II.

#### Grozdje.

V ta razklad so poslali: Viljem Pfeifer, Krško, 14 vrst, — Ivan Pfeifer, Krško, 12 vrst, — Ivan Knave 8 vrst, — J. Lenk, Rake, 14 vrst, — Ervin Auersperg celo trto „beli španjol“ s 40 grozdi, — Anton grof Barbo 12 vrst, — Fr. baron Wampold 23 vrst, — Fr. Pintar 8 vrst, — Anton Aleš, dekan v Semiču, 12 vrst, — Fr. Wacha 20 vrst, — kmetijska podružnica iz Metlike 15 vrst, — Fr. Kerin iz sv. Križa 8 vrst, — F. Šveiger, župnik na Radovici, 20 vrst, — dr. J. Rozina 16 vrst, — Flor. Skaberne 15 vrst, — Fr. Rus 8 vrst, — Ivan Povše 1 vrsto „Izabelo“, — vitez Tous. Fichtenau 16 vrst.

### Razklad III.

#### Postranski pridelki vinoreje.

V ta razklad so poslali: Anton grof Barbo: slivovko, — Ed. Kuralt iz turnške grajščine pri Semiču „galegno“ in žganje iz tropin, — Franjo Kastelic ml. galegno, žganje in slivovko, — Franjo Kastelic stareji vinski kamen, — Anton Smola murvino slivovko.

### Razklad IV.

#### Sadje.

V ta razklad so poslali: Ervin grof Auersperg 9 vrst jabelk, — J. Lenk češplje brez dima, — kmetijska podružnica metliška 6 vrst jabelk, — Jožef Ekel, c. k. okrajni glavar, 1 vrsto hrušek in 1 vrsto breskev, — dr. Ferdo Böhm 1 vrsto jabelk, — Jan. Deak 2 vrsti hrušek in 4 vrste jabelk, — J. vitez Savinšek 1 vrsto jabelk in češplje brez dima, — Anton Aleš prunele, — Ed. Kuralt prunele.

### Razklad V.

#### Žito in žitna semena.

V ta razklad so poslali: Baron Gagern 3 vrste ovsa, svetlo pšenico, — Ervin grof Auersperg 4 vrste koruze, — J. Lenk 1 vrsto pšenice, deteljno seme, in 4 vrste koruze, — Franjo vitez Langer svetlo pšenico, — J. vitez Savinšek 2 vrsti koruze, — Jože Mogolič ječmen brez lusk, Jak. Mehora 2 vrsti pšenice, — Anton Smola 2 vrsti pšenice, 3 vrste ovsa, — Fr. Bobner 3 vrste koruze.

### Razklad VII.

#### Sočivje.

V ta razklad so poslali: Baron Gagern Oberdorferjevo peso, — Ervin grof Auersperg več vrst izvrstnega sočivja, Oberdorferjevo peso, 4 vrste krompirja, — J. Lenk izvrstno sočivje, 4 vrste krompirja, — Fl. Zorko zelje in krompir, — Janez Povše krompir, — Alojzij Črnič izvrstno sočivje, 1 vrsto krompirja, — dr. Jožef Rozina izvrstno sočivje, 1 vrsto krompirja, — dr. vitez Savinšek 5 vrst fižola, redkve in zelja, — Jak. Mehora izvrstno sočivje, 1 vrsto fižola, 3 vrste krompirja, — A. Knafelc fižol, grah, buče, — Anton Smola sočivje, 5 vrst fižola, 2 vrsti krompirja, — Simon Wilfan, prošt, 1 velikansko bučo, — kmetijska podružnica metliška „Sopolak“ krompir, — Fr. Rus zelje in krompir, — Fr. Gregorič vel kansko redkev, — Jak. Košak krompir.

### Razklad VII.

#### Hmelj.

V ta razklad je poslal: J. vitez Savinšek 1 vrsto hmelja.

### Razklad VIII.

#### Kmetijski stroji in orodja.

V ta razklad so poslali: J. Lenk zalogo poljedelskih orodij, — Fr. baron Wampold poljedelsko orodje, sejalni stroj, stroj za ruženje koruze, mlin za debelo moko, trieur, stroj za snaženje žita, stroj sejalni za koruso, vinski precejalnik, — Fr. vitez Langer stroj za snaženje žita, — Fr. Kastelic mlajši mlativni stroj, — Jože Hren grozdni mlin, — kmetijska podružnica novomeška grozdni mlin iz plehnih valjarjev, železni plug s plužjem, trtne škarje, orodje za cepljenje dreves.

### Razklad IX.

#### Učni pripomočki in priprave za preiskovanje mošta in vina.

V ta razklad je poslal: Anton Ogulin grozdni atlas Göte-a, amplografični leksikon, knjige o sadje- in vinoreji, moštno tehtnico, orodje, s katerim se natančno določuje vinsko kislino, sacharometer, tehtnico za žganje itd.

(Konec prihodnjic.)

### Lukasov nauk,

#### kako sadje dobro sušiti.

Če je gospodar še tako dobro odbral sadje, ki ga hoče sušiti, in ima še tako dobro sušilnico, ne bode si nasušil niti za dom niti za prodaj lepega in dobrega blaga, ako se pri sušenju ne ravna tako, kakor nas podučuje slavni sadjerejec Lukas. On pa nas uči tako-le:

Kar se tiče toplote v sušilnici (pajštvi) ali v peči, treba je delati razloček med sadjem s peškami (ka-



prav dobro porabljev; detelje namreč ljubijo gips, sploh apnene redilne snovi.

Gospodarji! porazumite se s svojimi gospodinjami, da vam prepustite ves pepel, katerega one za borne groše dosedaj prodajajo; potresite ga takoj sedaj jeseni na senožeti; videli boste v prihodnjem letu, kako zgodaj bo treba iti kositi prvo seno in kako obilna bo otava.

Potolazite svoje gospodinje, da vsled pepelenja senožeti bo pa toliko več sena, vsled tega bo mogoče bolje in več krav rediti, od katerih bo gospodinja dobivala več mleka in masla, ter se bo zamogla bogato odškodovati za one borne groše, katere je dobivala za pepel.

Pepel pa oživi tudi razvoj žlahniših trav, posebno tudi deteljic. Sploh boste gospodarji zadovoljniši videti res lepo zeleno trato namesto dosedanje rujave, gole, kakor tudi drugače mogoče ni, ker vsled pomanjkanja živeža morajo tudi travniki opešati. Kakor njive, tako tudi senožeti zahtevajo oskrbovanja, pridnega obdelovanja in gnojenja. Zapomniti si moramo, da zemlja pravi: Obdelaj ti mene ali te pa jaz izdelam!

### Koruzni metulj — nova nadloga.

Visoko c. k. namestništvo poslalo je, kakor priloga „Slov. Gosp.“ poroča, vsem političnim uradom na Štajarskem sledeči ukaz:

„Kakor centralni odbor kmetijske družbe štajarske poroča, zazvedelo se je iz več okrajev, kako se koruzni metulj (koruzna gosenica, koruzni črv, Maiszünzler, Botis silacealis) hudo množi in žuga koruzo tu in tam celó uničiti. Koruza je pa v mnogih okrajih glavni sadež ali poljski pridelek. Ista gosenica škoduje tudi prosu na blizu enaki način.

Temu škodljivcu se najlože do živega pride, ako se ga lotimo, kedar je še gosenica ali črv ter v tej podobi živi v koruznih kocenih. Zato je najboljšo sredstvo, tega škodljivca uničiti, ako vse kocenje z njiv do čista pobere, jeseni ali pozimi, ter vse sežgemo. Gosenica ali črv zleze namreč jeseni v spodnje dele koruzine ter ostane čez zimo v kocenu tik nad korenjem. Če toraj kocen v ogenj vržemo in ga sežgemo, pokončamo koruzno veščo celó gotovo. Spomladi se gosenica ali črv v kocenji uže zabubi in kmalu iz bube izleti 10—16 dni poznej metuljček, ki potem obletava latovje koruzino in jajčka polaga na nje; iz jajček pa izlezejo zopet gosenice ali črvi in tako se pokončavanje koruze od prej začne.

Iz povedanega pa je tudi jasno, da požiganje koruznega kocenja le tedaj pomaga, ako se ga cela okolica ob pravem času loti. Politični uradi naj toraj srenje svojih okrajev primerno podučijo ter jih napotijo, da se potrebnega dela ob pravem času ljudje v obče lotijo. Okrajnih zastopov odbori naj podpirajo politične urade.“

### Poročilo o prvi dolenjski kmetijski razstavi v Novomestu.

Spisal Anton Derganc.

(Konec)

Častne diplome in pohvalna pisma so dobili sledeči gospodje za zgoraj nazvane reči.

#### Častne diplome 1. reda:

Gospodje: Ervin grof Auersperg, grof Barbo, Ivan Engelthaler, baron Gagern, Ivan Knavs, kmetijska po-

družnica v Metliki, Anton Ogulin, dr. Jos. Rozina, bar. Vampold in gospá Ana Jelenc.

#### Častne diplome 2. reda:

Gospodje Anton Aleš, Anton Blagne, M. Fahrner, Fr. Gregorič, Fr. Gustin, Martin vitez Hočevan, Edv. Kuralt, Fr. vitez Langer, Jak. Mehora, Viljem Pfeifer, Jos. vitez Savinšek, Osv. Schwarzer, Fr. Šveiger, Ant. Smola, dr. J. Supan, Fr. Wacha.

#### Pohvalna pisma:

Gospodje: Al. Črnič, Tous. vitez Fichtenau, Jož. Hren, J. Jovančič, Fr. Kastelic ml., Fr. Kerin, Jak. Košak, Jož. Košak, Ivan Pfeifer, Fr. Pintar, Fr. Rus, Fl. Zorko.

Konečno naj omenim še izvanredno veselega in živahnega banketa, ki so ga imeli udje kmetijske podružnice novomeške, razstavniki in mnogo drugih gostov v ponedeljek večer v čitalnični restavraciji. Pri banketu toastiral je predsednik razstavnega odbora, gosp. Anton Ogulin, na Nj. veličanstvo, ter omenil brezštevilnih zaslug, ki pridobil si jih je presvitli naš vladar osobito za kmetijstvo. Tako je toastiral tudi predsednik kmetijske podružnice gosp. dr. Albin Poznik na c. kr. deželnega predsednika velečast. gosp. Andr. Winklerja, potem odbornik kmetijske podružnice gosp. J. Deak na c. kr. okrajnega glavarja gosp. J. Ekelna, in tajnik kmetijske podružnice na vodjo deželne sadje- in vinorejske šole in zastopnika c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani gosp. R. Dolenc. Vrh teh vrstile so se druge napitnice in govori, izvrstno petje novomeških pevcev in vrla godba meščanska. Kdor je bil pri tej krasni veselici navzoč, rekel je, da mu ostane vse žive dni v veselem spominu.

Vsi pa, ki ogledali so si razstavo, zapustili so jo z največjo zadovoljnostjo, očitno izrekli hvalo kmetijski podružnici in vrlemu voditelju gosp. Ogulinu z željo, da bi se ponavljale kmetijske razstave vsako leto v raznih krajih, in da bi udeleževali se taistih posebno kmetje in posebno razstavljal kmetijske pridelke, kajti prav po tej poti bode korist razstav očitna in potem se bomo prepričali tudi o kmečkem napredku v poljedelstvu, v sadjereji in vinoreji. V to Bog pomози!

### Gospodarske novice.

#### Staro sadno drevo.

Na Českem je — kakor „Elbezeitung“ poroča — hruška 232 let stara, najstarejšo sadno drevo. Posestniku Štefanu Fischerju je donesla letos okoli 60 gold., to je, 6% dohodek od kapitala 1000 gold. Prejšnja leta donášala je včasih celó po 100 gold. pridelka na leto.

### Zgodovinske stvari.

#### Meje dežele Kranjske v raznih časih.

(Konec.)

#### Kranjska v novejšem času.

V takem obsežku, od Ljubelja do Reškega zaliva, in od Krškega polja do Tržaškega zaliva, je stala kranjska dežela do leta 1809.; samo od Goriške knežije, ki je leta 1500. prišla k Avstriji, se je Idrija začela ločiti in h Kranjski prištevati; kar je ondašnje rudarstvo leta 1580. prišlo v last nadvojvodi Karolu, na-